

származó török orvos segítségével szaxt is oktat. E hosszúnyakú török lanthangszer azért érdekes, mert a koboz az idők folyamán változáson ment keresztül, s a száz feltehetően az ősi, kihalt magyar koboz hasonmása.

A növendékek rendszeresen látogatják a Tatros együttes Marczibányi téri csángó táncházát, de Havasréti Pálék Téka klubjában is gyakran zenélnek. Ugyanakkor az iskola tanár-igazgatója örömmel lép föl egyik tanítványa, Csörsz Rumen István régi zenét játszó együttesével.

Tekerő tanszak

Tanár: Havasréti Pál (lásd. a Kisbögő, Nagybögő, Ütőgardon tanszaknál).

E tanszak 12 éve működik. A tananyagot történeti dallamok, gyermekdalok, dunántúli tánc- és énekelt dalok, illetve alföldi tekerőmuzsika képzik. Elsődleges cél a magyar népzene minél jobb megismertetése és megszerettetése, de az ügyesebbek európai kitekintést is kapnak, ami más hangolások, stílusok, ritmusok elsajátításával jár. Ennek keretében nemcsak népzene, hanem – például francia – régi zenét is tanulnak. Havasréti Pál növendékeiből és kollégáiból megalapította a Magyar Tekerőzenekart, mely nemrég beindult táncházán kívül más táncházak és népzenei koncertek rendszeres szereplője, elősegítve, hogy a tekerő minél szélesebb körben ismertté váljon.

Citera tanszak

Tanárok: Jakab Csongor. A falusi zenészek annak idején apjuktól tanultak meg muzsikálni. Jakab Csongor is e szellemben nevelkedett, családi hagyományként édesapjától, a tanszakot létrehozó Jakab Mihálytól leste el a citerázás fortélyait, s már gyerekkorában kiváló citerajátékosnak számított. Később furulyázni is megtanult. 1977 óta oktat, s ő még az ősi – nyomóval történő – citerajátékot is tanítja. Citerakészítéssel is foglalkozik.

Balogh Sándor (lásd. a Furulya tanszaknál).

Ez a tanszak a furulya és a cimbalom után a harmadik legrégebbi az iskolában. A citera szakos tanulók az eredeti játékmód elsajátítása mellett a nehezebb, virtuózabb játékot igénylő dallamok lejátszásával is megpróbálkoznak a 3-4. osztályban. Így sor kerül eredetileg nem citerán, hanem hegedűn vagy furulyán játszott gyimesi, moldvai, lőrincrévi és kalotaszegi dallamok megszólaltatására is. Az ügyesebb növendékek 3. osztályos kortól zenekari próbákon vesznek részt, melyeken többféle hangszer társaságában egyszerűbb népzenei feldolgozások gyakorlására kapnak lehetőséget, s a műveket a zeneiskola különböző rendezvényein be is mutatják.

Balogh Sándor citera tananyagot állított össze 15 éves zenetanári tapasztalatai alapján, mely Citeraiskola címen 1992 tavaszán jelent meg a Néptáncosok Szakmai Háza és az Óbudai Népzenei Iskola közös kiadványaként. Ez a füzet a módszertani útmutatásokon túl közel 300 dallam kottáját tartalmazza, annak elősegítése céljából, hogy viszonylag rövid idő alatt minél többen eljuthassanak a legegyszerűbb gyermekdaloktól kezdve a virtuóz játékos igénylő hangszeres táncdallamok megszólaltatásáig.

A tanszak másik tanára, Jakab Csongor, az oktatás mellett a citeratanítás olyan metodikájának kidolgozásával foglalkozik, amely egyrészt tekintetbe veszi az alsótagozatos gyerekek életkori szempontjait, másrészt a városi környezetben élő, a népzenevel máshol nem találkozó növendékek számára megkönnyítené a speciális citerás díszítések, improvizációk – a népzene élő-alkotó – elsajátítását.

KARÁCSONYNÉ MOLNÁR ERIKA – K. TÓTH LÁSZLÓ

A zene fölemeli a kezeimet

Meghatódom, ha Kokas Klára írásait olvasom, és akkor is, mikor róla készült filmeket néztem. Nem férfias dolog, és öntudatlanul is igyekeztem távolságot tartani a Kokas jelenséggel. Néhányszor találkoztam vele, tárgyyszerű ügyekben, akkor igen rokonszenves, kellemes partner

volt. Aztán ezen fellelkesülve megnéztem, mit csinál, gyerekeimet is elvittem. Nem volt szerencsém, egy tanítványával találkoztam. De talán volt ennek haszna. Most, hogy legújabb könyvét olvastam, megéreztem valamit, aminek megfogalmazásához szükségem volt ezekre a személyes élményekre.

Kokas Klára felszabadító, mély érzelmeket mozgósító személyiség. "A te lelked szabad. Taníts engem." – szólította meg Júlia. És ő tanított. Könyvében sokmindent olvashatunk, de azok tételesen nem az igazi Kokas tanítások. A zene, a tánc, a szavak, a gondolatok csak hordozói annak, amit ő valójában tanít.

A zenével, a tánccal, szavaival, személyes jelenlétével felszabadítja tanítványai érzelmeit. Mert szabad, és érzelmei őszintén áradnak. Ezzel indítja meg tanítványai érzelmeit, s velük azokét is, akik éreznek, és képesek megnyílni, meg akarnak nyílni. Aki nem így érez, az nemigen találkozhat Kokas Klarával.

Módszer? Biztos vagyok, hogy nem. Nemcsak azért, mert tanítványa, akit láttam, legfeljebb utánozhatta, hanem mert természete szerint nem tárgyiasítható módszerré az, amit ő csinál. Alapvető értéke az ő személyessége. Ő, Kokas Klára használja a zenét, a mozgást. Gondolkodik is róla, sőt együtt gondolkodni vele jó. Egyetértek szemléletével, bennem is gondolatokat ébreszt, de az igazi lényege, hogy gyerekek, felnőttek érzelmeit megmozdítja. A könyv betűin is átsugározva.

A lelke szabad, és képes lelkeket felszabadítani.

Kokas Klára: A zene felemeli a kezeimet. Akadémiai Kiadó, 1992.

GALICZA JÁNOS

Körtánchagyományunk Epilógus a Körtánc-monográfiához

Martin György életművének egyik kiemelkedő jelentőségű alkotása a Magyar körtánc és európai rokonsága (Bp., 1979.) című, nagyszabású monográfiája. Eredményei és tanulmányai nyomán az egyetemes táncfolklorisztika olyan alapműve, mely nélkülözhetetlen a témakör további kutatásában. S erre a további kutatómunkára ösztönöz nemcsak a kötet összefoglalása, melyben Martin summázza a "még hátralévő feladatokat", hanem a közölt hatalmas anyagból és annak értelmezéséből fakadó, inspiráló gondolatok sora is. Martin György egész életművére és ezen belül a körtánc-monográfiára is érvényes tehát az, amit Bartók mondott akadémiai székfoglalójában Liszt művészetének ösztönző szerepéről, hogy "annyi újszerű lehetőséget pendített meg műveiben, anélkül, hogy ezeket maga a végsőkig pendített meg műveiben, anélkül, hogy ezeket maga a végsőkig kimerítette volna..."*

Mielőtt epilógus-töredékként rátérnék egy ilyen, a körtánc-monográfia által inspirált gondolatfűzére, hangsúlyozni és vázolni kívánom e magyar körtánchagyomány jelentőségét és helyét az európai táncművészetben.

Szinte egyedülálló az, ahogy karikázóink alapján kirajzolódnak azok a formai, tartalmi és funkcionális sajátosságok, melyek szerves egységben őrzik egy nagymúltú európai tradíció legjellemzőbb vonásait. Ezek közül a legfontosabb az, hogy a karikázó egyneműeknek, mégpedig nagylányoknak a tavaszi-bőjti időszakban énekszóra járt körtánca.

E műfajnak a nyugat-európai táncművészet ma már csak szórványos emlékeit őrzi. A franciáktól a németekig a körtáncok szerepét a vegyes lánctáncok mellett, a német táncművészet pedig a XVII. századra teszi e tradíció elmúlását. Az énekes női körtáncokat tehát korán kiszorították a táncéletből a hangszeres zenére járt vegyes kör- és fűzértáncok. S ugyanígy az énekszóra járt, de vegyes körtáncok is csupán a hagyományt szívósan őrző periférikus területeken maradtak fenn, így a Feröer szigeteken,

* A Martin György emlékére 1992. február 8-án rendezett tudományos konferencián elhangzott előadás.